

## COVID-19: POVRATAK NA RADNO MJESTO Prilagođavanje radnih mjesta i zaštita radnika



© Europska unija, 2020.

### Sadržaj

Pozadina i područje primjene smjernica.....	2
Uvod .....	2
Ažuriranje procjene rizika i poduzimanje odgovarajućih mjera .....	3
Uključivanje radnika.....	6
Briga o radnicima koji su bili bolesni .....	6
Planiranje i učenje za budućnost.....	7
Održavanje dobre informiranosti .....	7
Sektori i zanimanja .....	8
Građevinarstvo.....	8
Maloprodaja .....	8
Hrana .....	9
Prijevoz .....	10
Održavanje i domaće usluge .....	12
Slobodno vrijeme i zabava.....	12
Obrazovanje.....	13
Frizerske usluge.....	13
Zdravstvene usluge i usluge skrbi .....	13
Policija i zatvori .....	15
Ostalo.....	15
Nacionalne kompilacije (nepotpune).....	17

## Pozadina i područje primjene smjernica

Cilj ovih neobvezujućih smjernica jest pomoći poslodavcima i radnicima da ostanu sigurni i zdravi u radnom okruženju koje se zbog pandemije bolesti COVID-19 znatno promijenilo. Smjernice pružaju savjete u područjima kao što su:

### Procjena rizika i odgovarajuće mjere

- smanjenje izloženosti virusu koji uzrokuje COVID-19 na najmanju moguću mjeru
- nastavak rada nakon razdoblja privremenog prekida
- suočavanje s visokom stopom odsutnosti s posla
- upravljanje aktivnostima radnika koji rade od kuće

### Uključivanje radnika

### Briga o radnicima koji su bili bolesni

### Planiranje i učenje za budućnost

### Održavanje dobre informiranosti

### Informacije za sektore i zanimanja

Smjernice obuhvaćaju primjere općih mjera koje, ovisno o određenoj situaciji na radnome mjestu, mogu pomoći poslodavcima u postizanju odgovarajućeg sigurnog i zdravog radnog okruženja kada se nastave aktivnosti.

U ovom dokumentu navode se poveznice na relevantne informacije Europske agencije za sigurnost i zdravlje na radu (EU-OSHA), a na kraju se navodi popis resursa raznih pružatelja usluga koji su usmjereni na različite industrije i radna mjesta. Napominjemo da informacije sadržane u ovim smjernicama ne obuhvaćaju zdravstveni sektor, za koji su dostupni posebni savjeti (primjerice, [ECDC-a](#), [WHO-a](#), [CDC-a](#)).

Odgovore na sva konkretna pitanja ili zabrinutosti koje nisu obuhvaćene ovim dokumentom zatražite od lokalnih nadležnih tijela, kao što su zdravstvena služba ili inspektorat rada.

## Uvod

Nakon pojave pandemije uzrokovane novim koronavirusom 2019. godine (COVID-2019), većina država članica Europske unije (EU) uvela je niz mjera, uključujući one koje utječu na radna mjesta, kako bi se spriječilo širenje bolesti. Svijet rada ozbiljno je pogođen tijekom ove krize, stoga svi dijelovi društva, uključujući poduzeća, poslodavce i socijalne partnere, moraju ispuniti svoju ulogu u cilju zaštite radnika, njihovih obitelji i društva u cjelini.

Priroda i opseg ograničenja, kao što je obustava rada u djelatnostima koje nisu nužne, razlikuju se među državama članicama i sektorima, ali znatan dio radnika mora ili raditi od kuće ili, ako svoj posao ne mogu obavljati na daljinu, ostaju kod kuće često uz dogovor o zamjenskom dohotku.

Nakon što se mjerama fizičkog distanciranja postigne dostatno smanjenje stope prijenosa bolesti COVID-19, državne uprave odobravaju postupan nastavak radnih aktivnosti. To se provodi postupno, pri čemu se prvo odobrava rad u onim djelatnostima koje se smatraju nužnima za zaštitu zdravlja i gospodarstvo, a poslovi koji se učinkovito mogu obavljati od kuće bit će odobreni posljednji. Međutim, bez obzira na to kako i u kojoj mjeri dolazi do vraćanja na uobičajene radne aktivnosti, vrlo je vjerojatno da će određene mjere ostati na snazi još neko vrijeme kako bi se izbjeglo naglo povećanje stopa zaraze ([COVID-19: smjernice za radna mjesta](#)). Nadalje, moguće je i da će povećanje broja zaraženih u određenom trenutku u budućnosti u nekim slučajevima zahtijevati ponovno uvođenje mjera ograničavanja.

Kriza prouzročena bolešću COVID-19 stvara pritisak na poslodavce i radnike, bilo u vidu nužne provedbe novih postupaka i praksi u vrlo kratkom roku ili obustave rada i poslovnih aktivnosti. Mjere u okviru sigurnosti i zdravlja na radu pružaju praktičnu potporu za povratak na radno mjesto: odgovarajuće preventivne mjere pomoći će pri postizanju sigurnog i zdravog povratka na posao nakon opuštanja mjera o fizičkom distanciranju te pridonijeti suzbijanju prijenosa bolesti COVID-19.

## Ažuriranje procjene rizika i poduzimanje odgovarajućih mjera

Baš kao u normalnim radnim uvjetima, identifikacija i [procjena rizika](#) u fizičkim i psihosocijalnim radnim okruženjima početna je točka za upravljanje sigurnosti i zdravljem na radu u okviru mjera protiv bolesti COVID-19. Kada dođe do promjene u postupku rada poslodavci su dužni ponovno procijeniti rizik i uzeti u obzir sve rizike, uključujući one koji utječu na mentalno zdravlje. Pri ponovnoj procjeni rizika treba obratiti pozornost na sva odstupanja ili situacije koje prouzrokuju probleme i kako se time može dugoročno pomoći organizaciji da postane otpornija. Ne zaboravite kako je važno da u reviziji procjene rizika sudjeluju radnici i njihovi predstavnici, a uključite i one koji su zaduženi za sprječavanje rizika ili pružatelja usluga medicine rada ako ga imate. Kao doprinos procjeni, prikupite ažurirane informacije od tijela javnog sektora o učestalosti bolesti COVID-19 u vašem području. Nakon ažuriranja procjene rizika, sljedeći je korak izrada akcijskog plana s odgovarajućim mjerama. U nastavku su navedeni neki primjeri problema povezanih s bolešću COVID-19 koje treba uzeti u obzir pri izradi takvog akcijskog plana.

### Smanjenje izloženosti virusu koji uzrokuje COVID-19 na radnom mjestu na najmanju moguću mjeru

Provedba sigurnih radnih praksi u cilju ograničavanja izloženosti virusu koji uzrokuje COVID-19 na radnom mjestu najprije zahtijeva procjenu rizika, a zatim provedbu [mjera u skladu s hijerarhijom](#). To znači uspostavljanje kontrolnih mjera kako bi se najprije uklonio rizik, a ako to nije moguće, smanjila izloženost radnika na najmanju moguću mjeru. Najprije započnite s kolektivnim mjerama i po potrebi ih nadopunite pojedinačnim mjerama, kao što je osobna zaštitna oprema (OZO). U nastavku su navedeni neki primjeri kontrolnih mjera; međutim, neće biti moguće primijeniti sve mjere na sva radna mjesta ili poslove zbog njihove prirode.

- Zasad obavljajte samo nužni posao, možda se određeni poslovi mogu odgoditi za vrijeme kada rizik bude manji. Ako je moguće, pružite usluge na daljinu (telefonom ili videovezom) umjesto osobnog sastanka. Pobrinite se da se na radnom mjestu nalaze samo oni radnici koji su neophodni za izvršavanje posla i smanjite prisutnost trećih strana na najmanju mjeru.
- Što je više moguće smanjite fizički kontakt među radnicima (primjerice, tijekom sastanaka ili za vrijeme odmora). Izolirajte radnike koji svoj posao mogu obavljati sami na siguran način te kojima nije potrebna specijalizirana oprema ili strojevi koji se ne mogu premjestiti. Primjerice, kad god je to moguće, rasporedite ih kako bi radili sami u praznom uredu, prostoriji za osoblje, kantini ili prostoriji za sastanke. Ako je moguće, zamolite radnike iz osjetljivih skupina da rade od kuće (starije osobe i one s [kroničnim bolestima](#) (uključujući visok tlak, probleme s plućima ili srcem, šećernu bolest ili osobe koje se [liječe od raka ili se podvrgavaju drugim postupcima imunosupresije](#)) te [trudnice](#). Na daljinu će možda morati raditi i radnici čiji bliski članovi obitelji spadaju u visokorizičnu skupinu.
- Potpuno obustavite, a ako to nije moguće, ograničite fizičku interakciju s klijentima i između klijenata. To je primjerice moguće provedbom narudžbi putem interneta ili telefona, beskontaktnom isporukom ili kontroliranim ulaskom osoba (uz istodobno izbjegavanje stvaranja gužvi izvan prostora) te fizičkim distanciranjem unutar i izvan poslovnih prostora.
- Pri dostavi robe, preuzimanje ili isporuku obavljajte izvan poslovnih prostora. Pružite savjete vozačima o dobroj higijenskoj praksi u kabini te osigurajte da dobiju odgovarajući gel i maramice za dezinfekciju. Dostavljačima mora biti dopuštena upotreba prostorija kao što su sanitarni čvorovi, kafeterije, svlačionice i tuševi, iako uvijek uz odgovarajuće mjere opreza (primjerice, omogućiti da ih upotrebljava samo jedan po jedan korisnik i da se provodi redovito čišćenje).
- Postavite nepropusnu prepreku između radnika, posebice ako nisu u mogućnosti međusobno održavati udaljenost od dva metra. Prepreke mogu biti izrađene baš za tu namjenu ili improvizirane pomoću predmeta kao što su plastične folije, pregrade, pomični ormarići ili jedinice za pohranu predmeta. Treba izbjegavati predmete koji nisu čvrsti ili imaju praznine, kao što su lončanice ili kolica, ili one koji predstavljaju novu opasnost, primjerice predmete o koje se možete spotaknuti ili koji mogu pasti. Ako se ne može postaviti prepreka, potrebno je omogućiti dodatni prostor između radnika, primjerice, osigurati da radnici sa svake strane imaju najmanje dva prazna radna stola.

- Ako nije moguće izbjeći blizak kontakt, ograničite trajanje kontakta na manje od 15 minuta. Smanjite kontakt između različitih odjela u poduzeću na početku i završetku smjena. Organizirajte vrijeme pauze za obrok tako da se smanji broj osoba koje dijele kafeteriju, prostoriju za osoblje ili kuhinju. Pobrinite se da se u WC-ima i svlačionicama u isto vrijeme ne nalazi više od jedne osobe. Na glavna vrata sanitarnog čvora postavite znak koji će pokazivati kada je jedan od WC-a u upotrebi, kako bi se osiguralo da istodobno ne uđe više od jedne osobe. Organizirajte smjene tako da uzmete u obzir obveze čišćenja i dezinfekcije.
- Osigurajte na prikladnim mjestima sapun i vodu ili odgovarajuće sredstvo za dezinfekciju ruku i savjetujte radnicima da često peru ruke. Često čistite poslovne prostore, posebice pultove, kvake, alate i druge površine koje ljudi često diraju te osigurajte dobar sustav prozračivanja ako je to moguće.
- Poduzmite odgovarajuće mjere kako bi se izbjeglo pretjerano opterećivanje osoblja zaduženog za čišćenje; dodijelite primjerice zadatke dodatnom osoblju i zatražite od radnika da ostave svoje radno mjesto urednim. Radnicima osigurajte maramice i kante za smeće obložene plastičnom vrećicom kako bi se mogle prazniti, a da se ne dodiruje njihov sadržaj.
- Ako ustanovite da postoji rizik od zaraze unatoč primjeni svih provedivih sigurnosnih mjera, osigurajte svu potrebnu osobnu zaštitnu opremu. Važno je radnike uvježbati kako pravilno upotrebljavati osobnu zaštitnu opremu, osiguravajući da slijede dostupne smjernice o upotrebi [maski za lice](#) i [rukavica](#).
- Na ulazu na radno mjesto i drugim vidljivim mjestima postavite plakate koji potiču ostanak kod kuće u slučaju bolesti, primjeren način ponašanja pri kašljanju i kihanju te higijenu ruku.
- Olakšajte radnicima dolazak na posao osobnim vozilima radije nego javnim prijevozom, primjerice, omogućite im parkirna mjesta za automobile ili sigurnu pohranu bicikla i potičite ih da pješke dolaze na posao, ako je to moguće.
- Po potrebi uvedite praksu fleksibilnog dopusta i rada na daljinu kako biste ograničili broj ljudi na radnom mjestu.

Pogledajte odjeljak [COVID-19: smjernice za radna mjesta](#) kako biste saznali više o pripremi radnog mjesta za krizu izazvanu bolešću COVID-19, uključujući i to kako postupiti ako je osoba zaražena virusom koji uzrokuje COVID-19 bila na radnom mjestu te savjete o putovanjima i sastancima. Informacije su dostupne za „[pogranične i upućene radnike](#)” (osobe koje rade u jednoj zemlji i redovito se vraćaju u zemlju u kojoj imaju prebivalište).

## Nastavak rada nakon razdoblja privremenog prekida

Ako je vaše radno mjesto zatvoreno na neko vrijeme iz razloga povezanih s bolešću COVID-19, izradite plan za nastavak rada koji uzima u obzir zdravlje i sigurnost. U planu uzmite u obzir sljedeće:

- Ažurirajte [procjenu rizika](#) kao što je prethodno opisano i pogledajte dokument [COVID-19: smjernice za radna mjesta](#).
- Prije nego što se u potpunosti nastavi rad i prije povratka radnika na radno mjesto, provedite prilagodbe izgleda radnog mjesta i organizacije rada kojima će se smanjiti prijenos bolesti COVID-19. Razmotrite nastavak rada u fazama kako biste omogućili provedbu tih prilagodbi. Pobrinite se da radnike obavijestite o promjenama i uputite ih u nove procedure te im po potrebi omogućite osposobljavanje prije nego što nastave s radom.
- Ako imate pristup toj usluzi, obratite se službi medicine rada i savjetniku za zdravlje i sigurnost te s njima raspravite o svojem planu.
- Obratite posebnu pozornost na radnike koji spadaju u visokorizičnu skupinu i budite spremni zaštititi najugroženije, uključujući starije osobe i one s [kroničnim bolestima](#) (uključujući visok tlak, probleme s plućima ili srcem, šećernu bolest ili osobe koje se [liječe od raka ili se podvrgavaju drugim postupcima imunosupresije](#)) te [trudnice](#). Obratite pozornost i na radnike čiji bliski članovi obitelji spadaju u visokorizičnu skupinu.
- Razmotrite uspostavljanje prakse pružanja potpore radnicima koji možda pate od tjeskobe ili stresa. To može biti praksa u kojoj rukovoditelji češće pitaju radnike o tome kako se osjećaju,

olakšavanje uzajamnih zamjena ili kolegijalnog pomaganja među zaposlenicima, promjene u organizaciji rada i radnih zadataka, kao i programi pomoći zaposlenicima ili usluge podučavanja te omogućavanje kontakta sa službom medicine rada. Imajte na umu da su radnici možda proživjeli traumatične događaje kao što su teška bolest ili smrt rođaka ili prijatelja, imaju financijskih poteškoća ili problema u osobnim odnosima.

- Radnici koji se vraćaju na radno mjesto nakon razdoblja izolacije, bilo da se radilo o pojedinačnoj ili kolektivnoj izolaciji, vjerojatno će biti zabrinuti, posebice u pogledu rizika od zaraze. Te zabrinutosti mogle bi dovesti do pojave stresa i problema s mentalnim zdravljem, posebice ako je došlo do promjena na poslu. Kada su na snazi mjere fizičkog distanciranja, ti su problemi vjerojatniji, a nisu dostupni ni uobičajeni mehanizmi suočavanja sa stresom, kao što su osobni prostor ili dijeljenje problema s drugima (vidjeti [Povratak na posao nakon bolovanja zbog problema s mentalnim zdravljem](#)). Pružite radnicima informacije o javno dostupnim izvorima potpore i savjeta. [Europska organizacija za mentalno zdravlje \(engl. „Mental Health Europe“\)](#) pruža informacije o tome kako se brinuti o mentalnom zdravlju i nositi se s prijetnjom bolesti COVID-19.
- Moguće je da su radnici zabrinuti zbog veće mogućnosti zaraze na radnom mjestu i možda se ne žele vratiti na posao. Važno je razumjeti njihovu zabrinutost, pružiti im informacije o poduzetim mjerama i potpori koja im je dostupna.

## Suočavanje s visokom stopom odsutnosti s posla

Ovisno o stopama zaraze u lokalnom području i protokolima na snazi, mnogi vaši radnici mogli bi izostati s posla zbog bolesti COVID-19. Ako je radnik zbog mjere opreza u izolaciji kod kuće, možda će i dalje moći raditi na daljinu (vidjeti u nastavku) ili, ako to nije slučaj, neće moći raditi neko vrijeme.

Radnici za koje je potvrđeno da imaju COVID-19 bit će znatno dulje odsutni s posla i neće moći raditi, a onima koji budu teško bolesni može biti potrebno dodatno razdoblje za oporavak nakon što se izliječe od zaraze. Osim toga, neki će radnici možda biti odsutni s posla jer se moraju brinuti o članu obitelji.

- Odsutnost znatnog broja radnika, čak i ako je riječ o privremenoj situaciji, može dovesti do opterećenja u pogledu nastavka aktivnosti. Iako bi svi radnici koji mogu raditi trebali biti prilagodljivi, važno je da se ne nađu u situaciji koja bi mogla ugroziti njihovo zdravlje ili sigurnost. Svako dodatno radno opterećenje svedite na najmanju mjeru i pobrinite se da ne traje predugo. Izravno nadređeni rukovoditelji imaju važnu ulogu u nadziranju situacije, a brinu se i da pojedinačni radnici nisu [preopterećeni](#). Poštujte pravila i dogovore o radnom vremenu i razdobljima odmora te omogućite radnicima da se odmaknu od posla izvan radnog vremena.
- Pri prilagodbi rada zbog smanjenja radne snage, primjerice uspostavljanjem novih metoda i postupaka te promjenom uloga i odgovornosti, razmotrite je li osoblju potrebno dodatno osposobljavanje i potpora i pobrinite se da su svi radnici sposobni izvršavati zadatke koji se od njih traže.
- Osposobite radnike u raznim područjima za obavljanje bitnih funkcija kako bi radno mjesto bilo funkcionalno čak i kad su ključni radnici odsutni.
- Ako zapošljavate osoblje preko agencija za privremeno zapošljavanje, važno je obavijestiti ih o rizicima na radnom mjestu i po potrebi im omogućiti osposobljavanje.

## Upravljanje aktivnostima radnika koji rade od kuće

U sklopu mjera fizičkog distanciranja koje su uvedene u većini država članica, radnike se potiče ili obvezuje da rade od kuće, ako im to dopušta priroda njihova posla. Većina tih radnika prvi put radi na daljinu i njihovo radno okruženje vjerojatno ima mnogo nedostataka u odnosu na njihovo radno mjesto. U kojoj se mjeri kućno okruženje može prilagoditi, ovisit će o uvjetima u kojima radnik živi te vremenu i resursima koji su na raspolaganju za prilagodbe.

[Ovdje](#) su dostupni savjeti o sigurnosti i zdravlju tijekom rada od kuće, ali uglavnom su namijenjeni onima koji redovito ili dugoročno rade na daljinu. U nastavku je navedeno nekoliko prijedloga za smanjivanje rizika za radnike koji nisu mogli pripremiti radno mjesto kod kuće na odgovarajući način.

- Provedite procjenu rizika i uključite u nju radnike koji rade na daljinu i njihove predstavnike.
- Omogućite radnicima da privremeno kući uzmu opremu kojom se koriste na poslu (ako je sami ne mogu doći uzeti, razmotrite organiziranje njezine dostave). To može obuhvaćati predmete kao što su računalo, zaslon, tipkovnica, miš, pisač, stolica, oslonac za noge ili svjetiljka. Zabilježite tko je uzeo koji predmet kako biste izbjegli metež kada nastavite s normalnim radom.
- Radnicima na daljinu pribavite [smjernice o postavljanju radne stanice kod kuće](#) u skladu s načelima dobre ergonomije, kao što je pravilno držanje tijela i učestalo kretanje, koliko je to moguće.
- Potaknite radnike da redovito uzimaju stanke (otprilike svakih 30 minuta) kako bi ustali, kretali se i protegnuli se.
- Pružite potporu radnicima na daljinu u pogledu upotrebe IT opreme i softvera. Alati za telekonferencije i videokonferencije mogli bi postati neophodni za posao, ali bi mogli predstavljati problem radnicima koji se njima inače ne služe.
- Pobrinite se da postoji dobra komunikacija na svim razinama, uključujući i one koji rade kod kuće. To se odnosi na strateške informacije koje pruža najviše rukovodstvo, pa sve do dužnosti izravno nadređenih rukovoditelja, ne zaboravljajući važnost rutinske socijalne interakcije među kolegama. Dok se ovo prvo spomenuto može rješavati na zakazanim mrežnim sastancima, potomje se može poticati razgovorima putem interneta ili na zajedničkim „virtualnim kavama”.
- Nemojte podcijeniti rizik od mogućnosti da se radnici osjećaju izolirano i pod pritiskom, što u nedostatku potpore može dovesti do problema s mentalnim zdravljem. Važna je učinkovita komunikacija i potpora koju pružaju rukovoditelj i kolege te mogućnost održavanja neformalnog kontakta s kolegama. Razmislite o uvođenju redovitih mrežnih sastanaka s osobljem ili timom ili izmjenjajte zaposlenike koji mogu biti prisutni na radnom mjestu ako je pokrenut postupak postupnog povratka na posao.
- Imajte na umu da vaši zaposlenici možda imaju partnera koji isto tako radi na daljinu ili djecu o kojima treba brinuti jer nisu u školi ili koja moraju nastaviti ispunjavati svoje školske obveze na daljinu. Drugi se možda moraju brinuti za starije ili kronično bolesne osobe te one koje se nalaze u karanteni. U tim će okolnostima rukovoditelji morati biti fleksibilni u pogledu radnog vremena i produktivnosti osoblja, a radnike će morati potaknuti na razumijevanje i prilagodljivost.
- Pomozite radnicima u postavljanju zdravih granica između posla i slobodnog vremena tako da im jasno kažete kada se od njih očekuje da rade i budu dostupni.

## Uključivanje radnika

Sudjelovanje radnika i njihovih predstavnika u upravljanju sigurnosti i zdravljem na radu ključ je uspjeha i zakonska obveza. To se odnosi i na mjere poduzete na radnim mjestima u vezi s bolesti COVID-19, u vrijeme brzog razvoja događaja, s visokom razinom nesigurnosti i tjeskobe među radnicima i stanovništvom u cjelini.

Važno je da se pravodobno posavjetujete s radnicima i/ili njihovim predstavnicima te povjerenicima za zdravlje i sigurnost na radu o planiranim promjenama i načinu na koji će privremeni procesi funkcionirati u praksi. Uključivanje radnika u procjenu rizika i pripremu odgovora važan je dio dobre zdravstvene i sigurnosne prakse. Povjerenici i povjerenstva za zdravlje i sigurnost na radu u jedinstvenom su položaju koji im omogućuje da osmisle preventivne mjere i osiguraju njihovu uspješnu provedbu.

Također razmislite o tome kako osigurati da radnici zaposleni preko agencija za privremeno zapošljavanje i honorarni radnici imaju pristup istim informacijama kao i izravni zaposlenici.

## Briga o radnicima koji su bili bolesni

Na temelju informacija Svjetske zdravstvene organizacije, [najčešći simptomi bolesti COVID-19](#) jesu vrućica, umor i suhi kašalj. Neke se osobe mogu zaraziti, ali ne razviju nikakve simptome i osjećaju se dobro. Većina osoba (otprilike 80 %) oporavi se od bolesti bez potrebe za posebnim liječenjem. Otprilike jedna od šest osoba koja se zarazi bolešću COVID-19 bude u teškom stanju i razvije poteškoće s

disanjem. U starijih osoba i onih s već postojećim medicinskim problemima kao što su visok krvni tlak, srčani problemi ili šećerna bolest postoji veća vjerojatnost za razvoj teških oblika bolesti.

Osobe koje su teško oboljele možda će trebati posebnu brigu čak i nakon što budu proglašene sposobnima za rad. Prema nekim pokazateljima, osobe zaražene koronavirusom mogu patiti od smanjenog kapaciteta pluća nakon izbijanja bolesti. U toj će situaciji radnicima možda trebati prilagoditi posao, a možda će im biti potrebno bolovanje kako bi se podvrgnuli tretmanima fizioterapije. Radnici koji su morali boraviti na odjelu intenzivne njege možda će se suočiti s posebnim izazovima. Liječnik zadužen za radnika i služba medicine rada, ako je dostupna, trebali bi dati savjet o načinu i vremenu povratka na posao:

- **Slabost u mišićima.** Što je duže netko boravio na odjelu intenzivne njege, to je ova tegoba ozbiljnija. Smanjen kapacitet mišića očituje se i kod, primjerice, respiratornih tegoba. Drugi uobičajeni, ali rijetko prepoznati fenomen jest sindrom postintenzivne skrbi (engl. *Post Intensive Care Syndrome* – PICS). Procjenjuje se da se pojavljuje u 30 – 50 % osoba koje su boravile na odjelu intenzivne njege, a može se usporediti s posttraumatskim stresnim poremećajem.
- **Problemi s pamćenjem i koncentracijom.** Ove se tegobe često razviju tek nakon određenog vremena. Kada osoba ponovno počne raditi, teško ih je prepoznati. Simptomi koji su vidljivi na poslu jesu problemi s pamćenjem i koncentracijom, teškoće pri ispunjavanju zadataka na zadovoljavajući način i lošije vještine pri rješavanju problema. Stoga je važno na to obratiti pozornost ako znate da je netko boravio na odjelu intenzivne njege. Vrlo je važno dobro usmjeravati radnike jer je nekima teško postići prethodnu razinu učinkovitosti.
- **Dugo razdoblje prije povratka na posao.** Podatci upućuju na to da četvrtina do trećine onih koji borave na odjelu intenzivne njege može razviti probleme, neovisno o dobi. Otprilike polovici bolesnika potrebno je godinu dana za povratak na posao, a gotovo trećina njih možda se nikada neće vratiti.

Liječnici specijalisti medicine rada i službe medicine rada mogu dati najbolje savjete o tome kako brinuti o radnicima koji su bili bolesni i o svim prilagodbama potrebnim u njihovu radu. Ako nemate službu medicine rada, važno je ta pitanja rješavati pažljivo te poštovati privatnost i povjerljivost radnika.

Budite svjesni rizika da radnici koji su oboljeli od bolesti COVID-19 mogu biti stigmatizirani i diskriminirani.

## Planiranje i učenje za budućnost

Važno je izraditi ili ažurirati krizne planove za nepredvidive situacije za slučajeve zaustavljanja i pokretanja poslovanja u budućnosti, kao što je opisano u dokumentu [COVID-19: smjernice za radna mjesta](#). Čak i mala poduzeća mogu izraditi kontrolni popis koji će im pomoći da budu spremni ako se slična situacija ponovi u budućnosti.

Poduzeća u kojima su sada prvi put uvela rad na daljinu mogla bi razmotriti usvajanje takvog načina rada kao modernu i dugotrajnu radnu praksu. Iskustvo stečeno tijekom pandemije bolesti COVID-19 može se iskoristiti za izradu ili reviziju postojećih politika i postupaka rada na daljinu.

## Održavanje dobre informiranosti

Količina informacija povezanih s bolešću COVID-19 može dovesti do zasićenja i može otežati razlikovanje pouzdanog i točnog od nejasnog i obmanjujućeg. Uvijek provjerite je li originalni izvor informacija pouzdan i stručan. Službeni su izvori informacija o bolesti COVID-19:

- [Svjetska zdravstvena organizacija](#)
- [Europski centar za sprečavanje i kontrolu bolesti](#)
- [Europska komisija](#)
- [Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu](#)

Početak popuštanja mjera fizičkog distanciranja može biti popraćen informacijama specifičnim za određene djelatnosti, zajednice ili skupine, koje će se možda često ažurirati. Ministarstva zdravstva i rada vaše zemlje imat će relevantne informacije i mogu omogućiti poveznice na specijalizirane izvore.

## Sektori i zanimanja

Najvećem riziku od zaraze bolešću COVID-19 izloženi su oni koje poslovi dovode u fizički kontakt s mnogim drugima. Osim radnika u zdravstvu, u domovima za starije i nemoćne, radnici koji su neophodni, a izloženi su povećanom rizikom jesu primjerice oni koji rade u djelatnosti opskrbe hranom i maloprodaji, prikupljanja otpada, komunalnim uslugama, policiji i sigurnosti te javnom prijevozu.

Jednako kao što su neke zemlje ograničile rad u nekim sektorima prije drugih - obično je obustava najprije zahvatila obrazovanje, aktivnosti u slobodno vrijeme na otvorenom i zabavu, a industriju i građevinarstvo na kraju - povratak poslu nakon popuštanja mjera može također biti postupan, ali obrnutim redoslijedom. Za nekoliko zemalja dostupne su smjernice za pojedine sektore u odnosu na COVID-19, a popis je naveden u nastavku. Provjerite internetske stranice agencije [EU-OSHA](#) ili [nacionalnog tijela ili zavoda za sigurnost i zdravlje](#) u vašoj zemlji radi dodatnih primjera.

### Građevinarstvo

[Belgija – gradilišta autocesta](#) (FR)

[Austrija – građevinarstvo](#) (DE)

[Danska – graditeljstvo i građevinarstvo](#) (EN)

[Francuska – građevinarstvo](#) (FR)

[Francuska – građevinarstvo](#) (FR)

[Njemačka – graditeljstvo i građevinarstvo](#) (DE)

[Njemačka – obrtništvo](#) (DE)

[Italija – graditeljstvo i građevinarstvo](#) (IT)

[Španjolska – građevinarstvo](#) (ES)

[Ujedinjena Kraljevina – građevinarstvo](#) (EN)

[Australija – graditeljstvo i građevinarstvo](#) (EN)

[Kanada – građevinarstvo](#) (EN)

[ISSHCO – građevinarstvo](#) (EN, [DE](#), [FR](#), [PT](#), [EL](#))

### Maloprodaja

[Austrija – maloprodajna poduzeća](#) (DE)

[Francuska – blagajnici](#) (FR)

[Francuska – trgovina, maloprodaja](#) (FR)

[Njemačka – blagajnici](#) (DE)

[Njemačka – maloprodaja hrane i ugostiteljstvo](#) (DE)

[Irska – poduzeća i maloprodaja](#) (EN)

[Nizozemska – maloprodaja](#) (NL, [EN](#))

[Španjolska – poslovna aktivnost na daljinu](#) (ES)



## Maloprodaja

[Španjolska – optičari](#) (ES)

[Španjolska – ortopedija](#) (ES)

[Španjolska – supermarketi](#) (ES)

[Španjolska – maloprodajne trgovine](#) (ES)

[Španjolska – supermarketi i maloprodajne trgovine hrane](#) (ES)

[Španjolska – ljekarne](#) (ES)

[Španjolska – ljekarne](#) (ES)

[Španjolska – kemijske čistionice](#) (ES)

[Australija – maloprodajno poslovanje](#) (DE)

[Kanada – maloprodaja](#) (EN)

## Hrana

[Austrija – rukovanje hranom](#) (DE)

[Austrija – poljoprivreda – strani radnici](#) (DE)

[Francuska – pekarnice](#) (FR)

[Francuska – ratarstvo](#) (FR)

[Francuska – uzgoj životinja](#) (FR)

[Francuska – sezonski radnici](#) (FR)

[Francuska – opskrba pripremljenom hranom i pićem te hrana za van](#) (FR)

[Francuska – rad klaonica](#) (FR)

[Francuska – poljoprivreda](#) (FR)

[Francuska – izravna prodaja na poljoprivrednim gospodarstvima](#) (FR)

[Španjolska – poljoprivreda, poljodjelstvo i ribarstvo](#) (ES)

[Španjolska – ribarstvo, poljodjelstvo i prehrambena industrija](#) (ES)

[Španjolska – poljodjelstvo i prehrambena industrija](#) (ES)

[Španjolska – prehrambena industrija](#) (ES)

[Španjolska – ribarska plovila](#) (ES)

[Australija – poljoprivreda](#) (DE)

[Australija – prerada i proizvodnja hrane](#) (EN)

[Kanada – prerada hrane](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – prehrambena poduzeća](#) (EN)

[SZO – prehrambena poduzeća](#) (EN)

[ILO – poljoprivreda i sigurnost hrane](#) (EN)

[ILO – maloprodaja hrane](#) (EN)

## Prijevoz

[Belgija – zrakoplovstvo](#) (FR)

[Belgija – plovidba](#) (FR)

[Belgija – telekomunikacije i pošta](#) (FR)

[Belgija – vozačke dozvole i tehnički pregledi](#) (FR)

[Danska – prijevoz robe](#) (DK)

[Finska – vozači u javnom prometu](#) (FI, SV, EN)

[Finska – teretni brodovi](#) (EN)

[Francuska – dostava](#) (FR)

[Francuska – poduzeća za prijevoz gotovine i rukovanje dragocjenostima](#) (FR)

[Francuska – teretni prijevoz i logističke usluge](#)

[Francuska – automehaničarske radionice](#) (FR)

[Francuska – servisne stanice](#) (FR)

[Njemačka – prijevoz](#) (DE)

[Njemačka – uzimatelji dijagnostičkih uzoraka](#) (DE)

[Njemačka – taksi](#) (DE)

[Njemačka – autobus](#) (DE)

[Njemačka – nacionalna plovidba](#) (DE)

[Njemačka – savezni vodeni putovi](#) (DE)

[Njemačka – plovni putovi i pomorski promet](#) (DE)

[Njemačka – teretni kontejneri](#) (DE)

[Njemačka – pomorski prijevoz](#) (DE)

[Njemačka – zračni prijevoz](#) (DE)

[Njemačka – dostava pošte i paketa](#) (DE)

[Italija – prijevoz](#) (IT)

[Nizozemska – prijevoz i logistika](#) (NL)

[Nizozemska – prijevoz i logistika](#) (NL)

[Španjolska – prijevoz i mobilnost](#) (ES)

[Španjolska – ribarstvo](#) (ES)

[Španjolska – prijevoz, dostava, utovar i istovar](#) (ES)

[Španjolska – utovarivači](#) (ES)

[Španjolska – prijevoz i logistika](#) (ES)

[Španjolska – prijevoz - vrijeme vožnje i odmora u teretnom prijevozu](#) (ES)

[Španjolska – ČPP za vozače](#) (ES)

## Prijevoz

[Španjolska – distribucija maski u kopnenom prijevozu](#) (ES)

[Španjolska – logistika i infografika](#) (ES)

[Španjolska – logistika](#) (ES)

[Španjolska – dezinfekcija vozila i higijena vozača](#) (ES)

[Španjolska – kratki vodič o dezinfekciji vozila i higijeni vozača](#) (ES)

[Španjolska – videozapis o dezinfekciji vozila](#) (ES)

[Španjolska – dostavno osoblje](#) (ES)

[EU \(EASA\) – zrakoplovi i zračne luke](#) (EN)

[EU \(EASA\) – helikopteri](#) (ES)

[EU \(EMSA\) – pomorski prijevoz](#) (EN + ostali)

[Australija – cestovni teretni prijevoz](#) (EN)

[Australija – skladištenje i logistika](#) (EN)

[Australija – dostavljači](#) (DE)

[Australija – taksi i dijeljene vožnje](#) (EN)

[Kanada – kućna dostava i kuriri](#) (EN)

[Kanada – zrakoplovne posade i zemaljske ekipe](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – vožnja i sigurnost na cestama](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – pomorski promet i morske luke](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – sektor prijevoza](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – prijevoz tereta](#) (EN)

[SAD – služba za korisnike aerodroma i prijava](#) (EN)

[SAD – rukovatelji prtljagom i teretom na aerodromu](#) (EN)

[SAD – radnici koji pomažu putnicima na aerodromu](#) (EN)

[SAD – operateri na autobusnim provozištima](#) (EN)

[SAD – operateri na željezničkim provozištima](#) (EN)

[SAD – radnici na tranzitnim postajama](#) (EN)

[ILO – pomorski promet i ribarstvo](#) (EN)

[ILO – civilno zrakoplovstvo](#) (EN)

[IRU – vozači tereta](#) (EN)

## Održavanje i domaće usluge

- [Belgija – prikupljanje kućanskog otpada](#) (FR)
- [Belgija – prikupljanje otpada](#) (FR)
- [Francuska – vrtlarstvo](#) (FR)
- [Francuska – tržišno vrtlarstvo](#) (FR)
- [Francuska – održavanje](#) (FR)
- [Francuska – kućanski otpad](#) (FR)
- [Francuska – industrijske praonice rublja](#) (FR)
- [Francuska – agent za održavanje](#) (FR)
- [Francuska – vodoinstalater – sanitarna instalacija](#) (FR)
- [Francuska – rad u rješavanju problema- kućne intervencije](#) (FR)
- [Njemačka – trgovci](#) (DE)
- [Njemačka – prikupljanje otpada](#) (DE)
- [Njemačka – prikupljanje otpada iz zdravstvenih ustanova](#) (DE)
- [Španjolska – gospodarenje otpadom](#) (ES)
- [Australija – usluge u kućanstvu](#) (EN)
- [Ujedinjena Kraljevina – čišćenje lokacija izvan zdravstva](#) (EN)
- [SAD – radnici na proвозnom održavanju](#) (EN)
- [SAD – radnici na održavanju zrakoplova](#) (EN)

## Slobodno vrijeme i zabava

- [Belgija – vožnja brodica i nautički sportovi](#) (FR)
- [Belgija – ribolov i lov](#) (FR)
- [Francuska – konjičko jahanje](#) (FR)
- [Francuska – recepcionar ili noćni portir](#) (FR)
- [Francuska – domaće i sobarice](#) (FR)
- [Finska – uslužne djelatnosti](#) (FI, SV, EN)
- [Njemačka – telekomunikacije](#) (DE)
- [Španjolska – turizam](#) (ES)
- [Kanada – restorani i prehrambene usluge](#) (EN)
- [WHO – hoteli i gostinjske kuće](#) (EN)
- [ILO – turizam](#) (EN)

## Obrazovanje

[Australija – predškolski odgoj i skrb o djeci](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – obrazovna okruženja](#) (EN)

[SAD – škole i skrb o djeci](#) (EN)

[SAD – fakulteti i sveučilišta](#) (EN)

[WHO – škole](#) (EN)

[ILO – obrazovanje](#) (EN)

## Frizerske usluge

[Austrija – frizeri](#) (DE)

[Francuska – frizeri](#) (FR)

[Njemačka – frizeri](#) (DE)

[Španjolska – frizeri](#) (ES)

[Švicarska – frizeri](#) (DE, FR, IT)

[Australija – usluge frizera](#) (EN)

## Zdravstvene usluge i usluge skrbi

[Austrija – pripremne mjere u bolnicama](#) (DE)

[Austrija – zaštitne mjere u bolnicama](#) (DE)

[Austrija – opstetricija](#) (DE)

[Austrija – liječnici opće prakse](#) (DE)

[Austrija – cijepljenja](#) (DE)

[Austrija – zdravstvena zaštita stanovništva](#) (DE)

[Austrija – negovatelji u 24-satnoj skrbi](#) (DE)

[Austrija – OZO za skrb i podršku](#) (DE)

[Austrija – vrste maski i zaštite za nos](#) (DE)

[Austrija – darivanje krvi i tkiva](#) (DE)

[Austrija – mentalno zdravlje za zdravstvene radnike](#) (DE)

[Austrija – mentalno zdravlje za opću populaciju](#) (DE)

[Austrija – mentalno zdravlje za roditelje i djecu negovatelje](#) (DE)

[Austrija – mentalno zdravlje za rukovoditelje i voditelje timova u zdravstvenim ustanovama](#) (DE)

[Njemačka – službe hitne pomoći i nemedicinske hitne službe](#) (DE)

[Italija – zdravstveni radnici](#) (IT)

[Španjolska – službe socijalne pomoći](#) (ES)

[Španjolska – domovi za starije i nemoćne](#) (ES)

## Zdravstvene usluge i usluge skrbi

- [Španjolska – kućna njega](#) (ES)
- [Španjolska – pomoćna sredstva za kućnu njegu](#) (ES)
- [Španjolska – domovi za starije i nemoćne i centri za socijalnu skrb](#) (ES)
- [Španjolska – zdravstvo: gospodarenje otpadom](#) (ES)
- [Španjolska – zdravstvo](#) (ES)
- [Španjolska – zdravstveni i socijalni radnici](#) (ES)
- [Španjolska – upravljanje pacijentima](#) (ES)
- [Španjolska – hitne službe](#) (ES)
- [Španjolska – jedinice intenzivne njege](#) (ES)
- [Španjolska – trudnice i novorođenčad](#) (ES)
- [Španjolska – pedijatrijska skrb](#) (ES)
- [Španjolska – primarna zdravstvena zaštita](#) (ES)
- [Španjolska – jedinice za dijalizu](#) (ES)
- [Španjolska – zbrinjavanje leševa](#) (ES)
- [Španjolska – dobrobit zdravstvenih radnika](#) (ES)
- [Španjolska – dobrobit medicinskih sestara](#) (ES)
- [Španjolska – invazivni postupci u kardiologiji](#) (ES)
- [Španjolska – zaštitne mjere po vrsti aktivnosti](#) (ES)
- [Španjolska – COVID19 upotreba OZO i aktiviranje i deaktiviranje protokola](#) (ES)
- [Španjolska – tehničke službe](#) (ES)
- [Australija – pružatelji usluga zdravstvene zaštite i skrbi o starijim osobama](#) (EN)
- [Kanada – dnevna skrb](#) (EN)
- [Kanada – hitni prijem i prijem pacijenata](#) (EN)
- [Kanada – djelatnici hitnih službi](#) (EN)
- [Kanada – dugotrajna skrb](#) (EN)
- [Ujedinjena Kraljevina – ustanove za njegu](#) (EN)
- [Ujedinjena Kraljevina – skloništa za beskućnike](#) (EN)
- [Ujedinjena Kraljevina – zdravstveni stručnjaci](#) (EN)
- [Ujedinjena Kraljevina – odjel za intubirane bolesnike](#) (EN)
- [Ujedinjena Kraljevina – invazivni zahvati u kardiologiji](#) (EN)
- [Sjedinjene Države – skloništa za beskućnike](#) (EN)
- [Sjedinjene Države – zajednice umirovljenika](#) (EN)
- [Ujedinjena Kraljevina – zdravstveni sektor](#) (EN)
- [ILO – javne hitne službe](#) (EN)

## Zdravstvene usluge i usluge skrbi

[SZO – domovi za starije i nemoćne](#) (EN)

[SZO – OSH u javnom zdravstvu](#) (EN)

## Policija i zatvori

[Belgija – policija](#) (FR)

[Španjolska – zatvori](#) (ES)

[Ujedinjena Kraljevina – zatvori](#) (EN)

[Sjedinjene Države – djelatnici hitnih službi i policija](#) (EN)

[Sjedinjene Države – zatvori](#) (EN)

[Sjedinjene Države – pomoćno osoblje u zračnim lukama](#) (EN)

[SZO – zatvori](#) (EN)

## Ostalo

[Austrija – osposobljavanje osoblja](#) (DE)

[Belgija – škole i vrtići](#) (FR)

[Belgija – obavezno obrazovanje](#) (FR)

[Belgija – više obrazovanje](#) (FR)

[Belgija – obrazovanje za mobilnost prema gore](#) (FR)

[Belgija – pogrebna poduzeća](#) (FR)

[Belgija – veterinari](#) (FR)

[Belgija – kućni ljubimci](#) (FR)

[Belgija – skloništa za životinje](#) (FR)

[Belgija – prekogranični radnici](#) (FR)

[Finska – zaposlenici za kućnu njegu](#) (FI)

[Francuska – pozivni centar](#) (FR)

[Francuska – djelatnici pogrebnih poduzeća](#) (FR)

[Francuska – sezonski rad](#) (FR)

[Francuska – zaštitar](#) (FR)

[Francuska – drvna industrija i poslovanje](#) (FR)

[Njemačka – obrtništvo u službi za korisnike](#) (DE)

[Njemačka – pogrebna poduzeća](#) (DE)

[Njemačka – uredski posao](#) (DE)

[Italija – državna služba](#) (IT)

## Ostalo

[Španjolska – pogrebna poduzeća](#) (ES)

[Španjolska – pogrebna poduzeća: biološka sredstva](#) (ES)

[Španjolska – zbrinjavanje leševa](#) (ES)

[Španjolska – industrija](#) (ES)

[Španjolska – industrija](#) (ES)

[Španjolska – industrija](#) (ES)

[Španjolska – vlasnici kućnih ljubimaca i veterinarske klinike](#) (ES)

[Španjolska – veterinarske klinike](#) (ES)

[Španjolska – dobre prakse na razini radnog mjesta](#) (ES)

[Španjolska – metalna industrija](#) (ES)

[Australija – mala poduzeća](#) (EN)

[Australija – uredski posao](#) (EN)

[Kanada – proizvodnja](#) (EN)

[Kanada – rudarstvo](#) (EN)

[Kanada – radni kampovi](#) (EN)

[Kanada – sprječavanje stigme](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – radnici koji posao obavljaju kod kuće](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – briga o preminulima](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – pogrebi](#) (EN)

[Sjedinjene Države – crkve](#) (EN)

[ILO – automobilska industrija](#) (EN)

[ILO – industrije tekstila, odjeće, kože i obuće](#) (EN)



## Nacionalne kompilacije (nepotpune)

[Austrija – stručne informacije](#) (DE)

Belgija – korisne poveznice ([FR](#), [NL](#))

[Francuska – smjernice za tvrtke i zaposlenike](#) (FR)

[Njemačka – savjeti za tvrtke i zaposlenike](#) (DE)

[Španjolska – procjena rizika nasuprot COVID-19](#) (ES)

[Kanada – pojedinačni listovi sa savjetima](#) (EN)

[Ujedinjena Kraljevina – smjernice za neklinička okruženja](#) (EN)

[Ujedinjene Države – smjernice za poduzeća i zaposlenike](#) (EN)

[ILO – informacije sektora](#) (EN)

---

*Napomena: sve poveznice u ovom članku bile su dostupne 16. travnja 2020.*

Autor(i): William Cockburn, Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, (EU-OSHA)

© Europska agencija za sigurnost i zdravlje na radu, 2020.

Umnožavanje je dopušteno pod uvjetom da se navede izvor.